

SSK HASTANESİNDE ÇALIŞAN HEMŞİRELERİN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ VE ÖZ-ETKİLİLİK, YETERLİLİK DÜZEYLERİ

Esra SERGEK*

Gülümser SERTBAŞ**

Kabul Tarihi: 23.03.2005

ÖZET

Tanımlayıcı nitelikte olan bu araştırmanın amacı, hemşirelerin öz-etkililik-yeterlilik düzeyi ile sosyodemografik özellikleri arasında ilişki olup olmadığını belirlemektir.

Araştırma 22 Aralık 2003-09 Ocak 2004'de Gaziantep SSK Bölge Hastanesinde yapılmıştır. Tüm hemşirelerin (170 kişi) çalışma kapsamına alınması hedeflenmiş fakat verilerin toplandığı tarihlerde hastanede bulunan 140 hemşire örneklem grubunu oluşturmuştur. Veriler araştırmacı tarafından oluşturulmuş çalışanların sosyodemografik özelliklerini içeren anket formu ve Öz-Etkililik-Yeterlilik Ölçeği ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, istatistiksel analizlerde ortalama, yüzdelik, t testi ve kruskal walls testi kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan hemşirelerin % 77.9'unun yaşı 18-30 arasında, % 22.1'inin yaşı 31 yaş ve üzerinde bulunmuştur. % 50.7'sinin sağlık meslek lisesi, %43.6'sının önlisans, %5.7'sinin lisans mezunu oldukları belirlenmiştir. Hemşirelerin %60'ının mesleklerini isteyerek seçtikleri, %40'ının ise isteyerek seçmediği, %73.6'sının mesleklerini sevdiğikleri %27.4'ünün mesleklerini sevmedikleri belirlenmiştir. Hemşirelerin sosyodemografik özellikleri ile öz-etkililik-yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0.05$). Hemşirelerin genel olarak öz-etkililik-yeterlilik düzeyi yüksek (93.78 ± 10.51) bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hemşireler, öz-etkililik-yeterlilik, sosyodemografik özellikler.

ABSTRACT

Sufficiency Self-Efficacy and Sociodemographic Specialities of the Nurses Working in SSK Hospital

The aim of this descriptive study was to determine the relationship between the self efficacy-sufficiency levels and sociodemographic features.

The research was performed between 22.12.2003 and 09.01.2004 in Gaziantep SSK Hospital. The aim was to include all the nurses (170) but only 140 nurse who were working during that period was included. Data was collected by questionnaire developed by the researcher which comprise the sociodemographic characteristics of the nurses and a self-efficacy-sufficiency scale. Average, percentage, t-test and kruskal walls tests were used to the statistical analysis of the data.

Of the nurses, 77.9 % was between 18-30 years age, 22.1% was between 31 years and over. 50.7% of had graduated from health high school, 43.6 % had graduated from prelicence, 5.7 % of the was graduated licence programme. It was found out that while 60 % of the nurses chose their profession voluntarily, 40 % of the did not. Also 73.6% of the nurses stated that they like their job while 27.4 of the did not. There was no significant difference between the sociodemographic characteristics and self-efficacy-sufficiency levels ($p>0.05$). Generally self-efficacy- sufficiency levels of the nurses were high (93.78 ± 10.51).

Keywords: Nurses, self-efficacy-sufficiency, sociodemographic features.

*Gaziantep Üniversitesi SYO (Öğr.Gör.)

**Gaziantep Üniversitesi SYO Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı Başkanı (Yrd.Doç.Dr.)

GİRİŞ

Öz etkililik-yeterlilik kavramı ilk kez ünlü psikolog Albert Bandura tarafından 1977 yılında “bilişsel davranış değişimi” kapsamında ileri sürülmüştür. Güçlü bir bireysel yeterlilik hissinin daha sağlıklı olma, daha yüksek başarı ve daha sosyal bütünleşme ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla bu kavram; okul başarısı, emosyonel bozukluklar, mental ve fiziksel sağlık, kariyer seçimi ve sosyo-politik değişim gibi pek çok farklı alanda kullanılabilir (Schwarzer and Fuchs 1995).

Bireyin kendi etkililiğine ilişkin inançları, davranış değiştirme amacını, amacına ulaşma gayretini ve motivasyonunu zayıflatan aksilikler ve engellerle mücadele etme gücünü etkiler (Bandura 1982, Schwazer and Fuchs 1995). Bireyin öz etkililik-yeterlilik algısı davranışı benimseme, davranışa başlama ve değişimi sürdürmede önemli bir rol oynamaktadır. Öz-etkililik/yeterlilik; bireyin gelecekte karşılaşabileceği güç durumların üstesinden gelmede ne derece başarılı olabileceğine ilişkin kendi hakkındaki yargısı ve inancıdır (Bandura 2002).

Öz etkililik ya da Senemoğlu tarafından adlandırıldığı gibi öz yeterlilik (self efficacy), bireyin davranışları üzerinde etkili olan bilişsel algılama faktörlere ilişkin bilgisinin olması önemlidir (Gözüm ve Aksayan 1999). Kimi kişilerin, özellikle yoğun stres altında denetim sağlayamayanlar, özsaygıları ve özgüvenleri az olanlar ya da aşırı karamsar olanların depresyona yakalanmaları daha olasıdır (Akyol 2003).

Öz etkililik -yeterlilik “bireyin belirli bir eylemi başarıyla yapma veya olayları kontrol edebilme algısı, yargısı ya da bireyin belirli bir performans düzeyini başarma kapasitesine ilişkin yargısı” olarak tanımlanmaktadır (Aksayan ve Gözüm 1998). Hemşirelik kuramcılarında Orem; “Birey yaşamını,

sağlık ve iyilik durumunu korumak için kendine düşeni yapmalıdır ve bir erişkinin kendi sağlık ve iyiliği için sürekli kişisel çabası olmalıdır”. şeklindeki görüşü ile yeterli öz-bakım gücüne sahip olunması gerektiğini vurgulamıştır (Velioğlu 1999).

Davranış değişimi kişisel bir kontrol duygusuyla kolaylaşır (Gözüm 1999). Birey bir sonuca ulaşabileceğine inanıyorsa daha aktif davranır ve yaşamının seyrini kendisi belirler. Bu “yapabilirim” inancı bireyin içinde bulunduğu şartları, kontrol altına alma hissini yansıtır (Yiğitbaş ve Yetkin 2003). Öz etkililik-yeterlilik bireyin nasıl hissedeceğini, düşüneceğini ve davranacağını belirleyen önemli bir özelliğidir. Düşük öz etkililik-yeterlilik hissi depresyon, anksiyete ve çaresizlik ile birlikte. Ayrıca böyle bireyler düşük öz güvene sahiptirler ve bireysel başarıları ve gelişmeleri hakkında kötümser düşünceler beslerler. Yüksek öz etkililik-yeterlilik algısı olan bireyler ise daha zorlu işleri yapmayı seçerler ve bu amaçlarına ulaşmak için kendilerini yönlendirirler. Eylemler önce düşünce planında şekillenir ve insanlar öz etkililik-yeterlilik seviyelerine göre iyimser ya da kötümser senaryolar kurarlar. Eyleme başlanıldığında öz etkililik-yeterlilik algısı yüksek olanlar daha çok çaba harcarlar ve bunu öz etkililik-yeterlilik algısı düşük olan insanlardan daha fazla sürdürürler. Öz etkililik-yeterlilik düzeyi harekete geçmek için güdülerini engelleyebilir ya da arttırabilir. Bu engellemeyle karşılaşıldığında öz etkililik yeterlilik algısı yüksek olan bireyler kendilerini daha çabuk toparlayıp hedeflerine ulaşmak için mücadeleye devam ederler. Öz etkililik yeterlilik algısı bireyin stresle başa çıkma kapasitesinin bir yansımasıdır (Gözüm 1999). Bununla birlikte öz etkililik yeterlilik gerçekçi olmayan iyimserlikle ve hayallerle aynı değildir. Aksine deneyime dayanır. Mantıklı olmayan riski almaya yol açmaz ve

bireyin yeteneklerini geliştirmesiyle atak davranışlara öncülük eder. Bireyin yeteneklerini, kapasitesini daha objektif bir şekilde değerlendirmesini sağlar (Yiğitbaşı ve Yetkin 2003).

Bandura öz etkililiğin bireylerde her zaman aynı düzeyde olmadığına öz etkililik algılamalarının durum ve davranışa özgü olduğuna dikkat çekmektedir. Yani çok sayıdaki değişik durum ve koşullarda başarılı olan bireylerin değişik yeni bir durumda başarısız ya da başarısı sınırlı olan bireylerden daha olumlu öz etkililik algılarına sahip olmaları gerekir. Bir başka anlatımla değişen durumlarda başarılı ve başarısız geçmiş deneyimleri olan birey kendisi için genel bir yargı oluşturur ve bu genel onun duruma özel beklentisini etkiler (Aksayan ve Gözüm 1998). Banduranın davranış üzerine etkili olduğunu düşündüğü temel kavramlardan biri olan öz etkililik-yeterlilik sosyal öğrenme kuramının temel bileşenlerinden birisidir. Son yıllarda ülkemizde tartışılmaya başlanan “sağlığı geliştirme modeli” Pender tarafından Bandura’nın sosyal öğrenme kuramından temel alınarak geliştirilmiştir. Bu model sağlığı geliştiren unsurları ve tahmin edilen nedensel mekanizmaları açıklayıp tanımlamaktadır. Bu modelde bireyin öz etkililik-yeterlilik algısının sağlığı geliştiren davranışların başlatılması ve sürdürülmesinde önemli bir belirleyici olduğu vurgulanmaktadır (Gözüm ve Aksayan 1999).

Hemşireler sağlık ve hemşirelik hizmetlerinin verimli sunulması konusunda hem bir vatandaş, hem de bir profesyonel olarak önemli bir yere sahiptirler. Hemşirelik mesleğinde verimlilik daha çok bu mesleği yönetenlerin ve bu mesleği uygulayanların eğitim ve hizmet standartları, düzeyi ve bu hizmetten beklenen kalite ve bu hizmeti sunan kurumların insana verdikleri değer ile ilgilidir. Likert’e

göre işini sevenler daha fazla üretme eğilimindedirler (Abaan 1996).

Bu çalışma hemşirelerin öz-etkililik-yeterlilik düzeyini ve buna etki eden sosyodemografik faktörlerin neler olduğunu belirlemek amacı ile yapılmıştır.

YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikte olan bu çalışma 22 Aralık 2003-09 Ocak 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini Gaziantep SSK Bölge Hastanesi hemşirelerinin tamamı (170 kişi) oluşturmaktadır. Örneklem seçimi yapılmayıp hemşirelerin hepsinin çalışma kapsamına alınması hedeflenmiş fakat verilerin toplandığı tarihte hastanede olan 140 hemşire örneklem grubunu oluşturmuştur. Ulaşılabilen hemşire oranı % 82.35’dir. Hemşirelerin bir kısmı araştırmaya katılmak istememiş (13 kişi), bir kısmı da o dönemde izinli olduğu (17 kişi) için araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırmaya katılanlara, araştırmacılar tarafından geliştirilen hemşirelerin sosyodemografik özelliklerini ve öz etkililik-yeterlilik gücünü etkileyebilecek bazı değişkenleri belirlemeye yönelik 10 sorudan oluşan bir anket formu ile öz etkililik-yeterlilik ölçeği araştırmacı tarafından hemşirelere tek tek görüşülerek uygulanmıştır.

1982 yılında Sherer ve arkadaşları tarafından geliştirilen ölçek 1999 yılında Gözüm ve Aksayan tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Öz Etkilik-Yeterlilik Ölçeği (ÖEYÖ) 5’li Likert tipi bir öz değerlendirme ölçeğidir. 23 maddelik ölçekte her bir madde için; 1- “beni hiç tanımlamıyor”, 2- “beni biraz tanımlıyor”, 3- “kararsızım”, 4- “beni iyi tanımlıyor”, 5- “beni çok iyi tanımlıyor” seçeneklerinden birisinin işaretlenmesi istenmektedir. Her madde için verilen puan esas alınmakta ancak bazı maddeler ters yönde puan almaktadır. Böylece ölçekten en az 23, en fazla 115 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan toplam puanın yüksek olması, bireyin öz

etkililik-yeterlilik algısının iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe formunun güvenilirlik ve geçerliliği aynı örneklem için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı .81, tekrar test güvenilirliği .92 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek için yapılan faktör analizi sonucunda ölçekteki sorular dört alan üzerine odaklanmıştır. Bu alanlar;

Faktör 1: Davranışa Başlama

Faktör 2: Davranışı Sürdürme

Faktör 3: Davranışı Tamamlama

Faktör 4: Engellerle Mücadele'

dir (Gözüm ve Aksayan 1999).

Bağımsız değişkenler hemşirelerin yaşı, eğitimi, medeni durumu, en uzun süreli yerleşim yeri, çocuk sahibi olma, çalışma yılı, mesleği isteyerek seçme, kurumdaki hizmet yılı ve mesleklerini sevme durumlarıdır. Bağımlı değişken ise öz etkililik-yeterlilik ölçeklerinden aldıkları puanlar olarak belirlenmiştir. Araştırmanın yapılabilmesi için gerekli yazılı izin alınmış, etik açıdan hemşirelere araştırmanın amacı ve yöntemi anlatıldıktan sonra gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul edenlere anket formları dağıtılmıştır. Verilerin analizinde yüzdeler, t testi, ve kruskall wallis testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan tüm hemşirelerin öz etkililik-yeterlilik puan ortalaması (93.78±10.51) olarak belirlenmiş (Tablo 2), ölçekten alınan en düşük puanın 64, en yüksek puanın ise 113 olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin %77.9'unun 18-30 yaş arasında, %22.1'inin 31 yaş ve üzerinde oldukları, değişik yaş gruplarındaki hemşirelerin öz etkililik-yeterlilik puanları arasında istatistiksel açıdan önemli bir fark olmadığı belirlenmiştir (p>0.05) (Tablo 1 ve 2).

Araştırmaya katılan hemşirelerin %50.7'sinin sağlık meslek lisesi, %43.6'sının önlisans ve %5.7'sinin

lisans mezunu olduğu ve lisans mezunlarının öz etkililik-yeterlilik puan ortalamasının (96±4.95), sağlık meslek lisesi ve önlisans mezunlarından daha yüksek olduğu ancak aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p>0.05) (Tablo 1 ve 2).

Hemşirelerin medeni durumları incelendiğinde % 55.7'sinin evli, %40'ının bekar ve % 4.3'ünün boşanmış/dul olduğu belirlenmiştir (Tablo 1). Medeni durumu bekar olanların öz etkililik-yeterlilik düzeyi diğerlerine göre daha yüksek bulunmuş (94.92±9.15) ancak aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir (p>0.05) (Tablo 2). Yanikkerem'in (2003) İzmir'de yaptığı çalışmasında da medeni durumu bekar olan sağlık çalışmalarının ÖEYP'nin medeni durumu bekar olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir.

Hemşirelerin yaşadıkları en uzun süreli yerleşim yeri incelendiğinde, il merkezinde yaşayanların (%74.3) daha yüksek öz etkililik yeterlilik puanına sahip olduğu (93.62±10.72), ilçede yaşayanların (%25.7) ise daha düşük öz etkililik yeterlilik puanına sahip olduğu belirlenmiş ancak aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (p>0.05) (Tablo 1 ve 2).

Araştırmaya katılan hemşirelerin çocuk sahibi olma durumu ile öz etkililik-yeterlilik düzeyi arasındaki ilişki incelendiğinde çocuk sahibi olmayan hemşirelerin (%53.4) çocuk sahibi olanlara (%46.6) göre daha yüksek öz etkililik-yeterlilik puanına sahip olduğu (94.68±9.5) belirlenmiş ancak aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır (Tablo 1 ve 2).

Araştırmaya katılan hemşirelerin meslekteki çalışma yılları incelendiğinde 1-5 yıl çalışanların (%46.4) öz etkililik-yeterlilik puanı (93.55±10.44), 6-10 yıl çalışanların (%35) öz etkililik-yeterlilik puanı (93.55±10.44), 11-15 yıl çalışan-

ların (%11.4) öz etkililik-yeterlilik puanı (91 ± 11.54), 16 yıl ve üzerinde çalışanların (%7.1) öz etkililik-yeterlilik puanı (91.20 ± 10.67) bulunmuştur. Meslekteki çalışma yılı arttıkça öz etkililik-yeterlilik puanının da düştüğü belirlenmiştir. Ancak aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$) (Tablo 1 ve 2). Yanikkerem'in (2003) çalışmasında da meslekteki çalışma yılı arttıkça ÖEYP'nin düştüğü gözlenmektedir. Bu bulgu yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir. Burada hemşirelik mesleğinin ne kadar yıpratıcı bir meslek olduğu ve meslekteki çalışma yılı arttıkça öz etkililik-yeterlilik düzeyini olumsuz etkilediği görülmektedir.

Araştırmaya katılan hemşirelerin %60'ı mesleklerini isteyerek seçtiklerini, %40'ı ise mesleklerini isteyerek seçmediklerini belirtmişlerdir (Tablo 1). İsteyerek seçenlerin ÖEYP'nin (92.86 ± 11.20) istemeyerek seçenlerinden (95.16 ± 9.31) daha düşük olduğu belirlenmiş ancak aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>0.05$) (Tablo 2). Bu sonuç hemşirelerin mesleklerini seçmeden önce olumlu beklentilerinin olduğunu ancak çalışmaya başladıktan

sonra beklentilerinin değişmesine bağlı olarak ÖEYP puanının azalmış olduğunu düşündürebilir.

Araştırmaya katılanların buldukları kurumdaki hizmet yılına göre 1-5 yıl çalışanların (%57.9) öz etkililik-yeterlilik puanı (94.87 ± 10.21), 6-10 yıl çalışanların (%26.4) öz etkililik-yeterlilik puanı (92.67 ± 10.20), 11 yıl ve üzeri çalışanların (%15.7) öz etkililik-yeterlilik puanı (91.63 ± 12) bulunmuştur. Buradan hemşirelerin kurumdaki hizmet yılı arttıkça öz etkililik-yeterlilik puanlarının düştüğü belirlenmiş ancak aradaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunamamıştır ($p>0.05$) (Tablo 1 ve 2).

Araştırma kapsamına alınan hemşirelerin %73.6'sının mesleklerini sevdiğini, %26.4'ünün mesleklerini sevmeyenlerin öz etkililik-yeterlilik puanlarının (93.70 ± 11.36) mesleklerini sevenlere göre daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$) (Tablo 1 ve 2). Yanikkerem'in (2003) çalışmasında da mesleklerini sevenlerin ÖEYP'nin mesleklerini sevmeyenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu yapılan bu çalışma ile paralellik göstermektedir.

Tablo 1. Hemşirelerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Sayı ve Yüzde Olarak Dağılımı.

Özellikler	n: 140	Sayı	%
Yaş			
18-30 yaş		109	77.9
31 yaş ve üzeri		31	22.1
Eğitim Durumu			
Sağlık meslek lisesi		71	50.7
Önlisans		61	43.6
Lisans		8	5.7
Medeni Durumu			
Evli		78	55.7
Bekar		56	40
Dul/ Boşanmış		6	4.3
En uzun süreli yerleşim yeri			
İl		104	74.3
İlçe		36	25.7
Çocuk sahibi olma durumu			
Var		65	46.4
Yok		75	53.6
Çalışma yılı			
1-5 yıl		65	46.4
6-10 yıl		49	35
11-15 yıl		16	11.4
16 yıl ve üzeri		10	7.1
Mesleği isteyerek seçme			
Evet		84	60
Hayır		56	40
Kurumdaki hizmet yılı			
1-5 yıl		81	57.9
6-10 yıl		37	26.4
11 yıl ve üzeri		22	15.7
Mesleği sevmek			
Evet		103	73.6
Hayır		37	26.4
Toplam		140	100

Tablo 2. Hemşirelerin Sosyodemografik Özellikleri İle Öz Etkililik-Yeterlilik Puanı Arasındaki İlişkinin Dağılımı.

Özellikler	n: 140	Sayı	ÖEYP±SS	P değerleri
Yaş				
18-30 yaş		109	93.69±10.34	0.853
31 yaş ve üzeri		31	94.09±11.26	p>0.05

Eğitim Durumu			
Sağlık meslek lisesi	71	93.66±10.96	0.795
Önlisans	61	93.55±10.57	p>0.05
Lisans	8	96.62±4.95	
Medeni Durumu			
Evli	78	93.02±11.41	0.740
Bekar	56	94.92±9.15	p>0.05
Dul/ Boşanmış	6	93.00±10.99	
En uzun süreli yerleşim yeri			
İl	104	93.62±10.72	0.760
İlçe	36	94.25±10.01	p>0.05
Çocuk sahibi olma durumu			
Var	65	92.75±11.55	0.281
Yok	75	94.68±9.5	p>0.05
Çalışma yılı			
1-5 yıl	65	95.04±10.31	0.351
6-10 yıl	49	93.55±10.44	p>0.05
11-15 yıl	16	91.00±11.54	
16 yıl ve üzeri	10	91.20±10.67	
Mesleği isteyerek seçme			
Evet	84	92.86±11.20	0.208
Hayır	56	95.16±9.31	p>0.05
Kurumdaki hizmet yılı			
1-5 yıl	81	94.87±10.21	0.365
6-10 yıl	37	92.67±10.20	p>0.05
11 yıl ve üzeri	22	91.63±12.00	
Mesleği sevmek			
Evet	103	93.70±11.36	0.886
Hayır	37	94.00±7.78	p>0.05

SONUÇ

Araştırma sonucunda araştırma kapsamına alınan hemşirelerin öz-etkililik/yeterlilik puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. Sosyodemografik özelliklerle öz-etkililik/yeterlilik algısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Hemşirelerin sosyodemografik özelliklerinin öz-etkililik/yeterlilik algısı üzerine önemli bir etkisinin olmadığı ifade edilebilir. öz-etkililik/yeterlilik algısı üzerine etkili olabilecek diğer bazı faktörlerin daha ileri çalışmalarla belirlenmesi önerilebilir.

Diğer hastanelerdeki hemşirelerin öz-etkililik/yeterlilik algısı, atılganlık davranışları, yaşam kalitesi, anksiyete, kariyer yapma isteği, içki/sigara kullanımı ve ekonomik durum gibi etkili olabilecek faktörlerle karşılaştırma yapılabilir.

Hastane yöneticileri de hemşirelerin olumlu yönlerini takdir etme, karmaşık işlemleri ya da işleri parçalara bölme, hizmetiçi eğitim programlarıyla bilgi donanımlarını arttırmak ve motivasyonlarını sağlayıcı faaliyetler düzenleyerek öz-etkililik/yeterlilik algısının geliştirilmesine

katkıda bulunabilirler.

Benzer araştırmaların değişik sosyoekonomik düzeydeki ve daha geniş gruplarda tekrarlanması, öz-etkili-

lik/yeterlilik düzeyinin düşük ya da yüksek olmasının nedenlerine yönelik daha ayrıntılı çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKLAR:

.....WHO Salvage J (Ed) (1993).

Nursing in action strengtheing nursing and midwifery to support health for all. Çeviri Ed. Ülker S (1995) Hemşirelikte Etkinlik Doğru Eylem. Aydoğdu Ofset, Ankara.

Abaan S (1996). Hemşirelikte kalite ve verimlilik ilişkisi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 12(3): 85-97.

Aksayan S, Gözüm S (1998). Olumlu sağlık davranışlarının başlatılması ve sürdürülmesinde öz etkililik (kendini etkileme) algısının önemi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2(1): 35-42.

Akyol U (2003). Depresyon. Bütün Dünya Dergisi (1): 129.

Bandura A (1982). Self-efficacy mechanizm in human agency American Psychologist 37: 2,122-47.

Bandura A (2002). Self-efficacy. <http://www.emory.edu/EDUCATION/mfp/BanEncy.html>

Gözüm S (1999). Öz etkililik-yeterlilik ölçeğinin Türkçe formunun yapı geçerliliği: Öz etkililik-yeterlilik ile stresle başa çıkma arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2(1): 35-43.

Gözüm S, Aksayan S (1999). Öz etkililik-yeterlilik ölçeğinin Türkçe formunun

güvenirlik ve geçerliliği. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2(1): 21-34.

Schwarzer R, Fuchs R (1995). Self efficacy and health behaviours, to appear in, Conner M, Norman P, Predicting health behaviour. Research and practice with social cognition models. Buckingham open University press... <http://userpege.fu-berlin.de/ruahahn/publicat/conner9.htm>

Schwarzer R, Scholz U (2002). Cross-cultural assesmelt of coping resources: The General Perceived Self-Efficacy Scale. <http://userpege.fu-berlin.de/~health/lingua5.htm>

Tripp MA (1999). Perspectives on the development and influence of self-efficacy beliefs. [www.umm.maine.edu/Bexstudents/Mark Tripp/mt 310.html](http://www.umm.maine.edu/Bexstudents/Mark_Tripp/mt310.html)

Velioğlu P (1999). Hemşirelikte Kavram ve Kurallar, Alaş Ofset, İstanbul S: 323-346.

Yanikkerem E (2003). Birinci basamak sağlık çalışanlarının sosyodemografik özellikleri ve öz etkililik-yeterlilik düzeyleri. Modern Hastane Yönetimi Dergisi 2(7): 46-50.

Yiğitbaş Ç, Yetkin A (2003). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin öz etkililik-yeterlilik düzeyinin değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 7(1):6-13.